

NOTA A L'EDICIÓ

Ramon Balasch

Aquest llibre dedicat a la memòria de Francesc Surroca Puig (1903-1951) és l'homenatge del seu fill, Àngel Surroca Surroca (Girona 1935), un home fet a si mateix, un emprenedor que va ser el motor de l'expansió d'un grup excepcional de companyies que emergien d'una minúscula empresa, Derivados Forestales, nascuda a Sant Celoni el 1942. Surroca va fer créixer Derivados Forestales a Barcelona, Sant Celoni, Al-mussafes, Tortosa, Cerdanyola i Utiel. I amb filials a Mèxic, França i el Japó. Amb fàbriques construïdes claus en mà a França, Egipte i Índia. Amb delegacions comercials potents al Regne Unit, Alemanya, la Xina, Jakarta i els EUA. En menys de trenta anys, es van convertir en autèntiques màquines creadores de riquesa. És més: les seves principals companyies han salvat un gran grup en plena crisi 2008-2018 i avui perduren a ple rendiment.

Aquest és el primer títol d'una aproximació a diferents etapes de la seva polifacètica vida. Catalunya ha de saber, i perdoneu la tautologia, que sense homes d'aquesta categoria Catalunya no existiria.

Efectivament, el pare d'aquest emprenedor va ser un home clau el 1947 en la refundació de Derivados Forestales (1942-2006) i el seu fill Àngel, d'una manera increïble, sense ser-ne d'entrada ni accionista ni propietari, es va convertir en el cervell i el catalitzador del grup empresarial i d'un prodigiós equip humà al llarg de cinquanta anys (1954-2006).

El seu pare, Francesc Surroca Puig, era un home molt conegut a la Girona de finals dels vint i començament dels trenta, amb unes connexions

molt profundes que, avui, al cap dels anys, han anat aflorant. I expliquen la continuïtat d'aquest país més enllà dels daltabaixos. Doncs bé, l'objectiu és culminar el projecte de la història de Derivados Forestales que es troba en una fase avançada d'elaboració, i que es va deixar en situació d'espera, perquè aquesta publicació n'és el precedent obligat.

Voldria repetir alguns dels agraïments ja expressats per Àngel Surroca. En primer lloc al seu amic Joan Martí Mercadal, que va facilitar el nexa amb Francesc Cabana Vancells. La meva admiració al mestre i el meu agraïment a la guia eficient de Lourdes Bontempelli, la seva mà dreta.

En segon lloc, voldria recordar la data de l'1 de juny de 2017, el dia que Àngel Surroca Surroca em va fer un breu resum de la seva biografia i em va parlar del seu pare: curiosament era al cap de 66 anys de l'inici de la seva mort, dia per dia. I en aquell mateix moment va evocar els noms dels seus padrins de bateig, Josep Maria Cruanyes Surroca i Trinitat Mates Vidal.

I tot seguit em va demanar si coneixia Josep Cruanyes Tor, actual president de la Comissió de la Dignitat, perquè suposava que havia de ser net del seu padrí. Em va ser fàcil localitzar-lo i així es va confirmar. Ja feia anys que era el cap visible de la campanya pel retorn dels *Papers de Salamanca* i justament aquell estiu arribava a bon port la publicació de la *Llista de reparació jurídica de víctimes del franquisme*, en aplicació de la Llei 11/2017, del 4 de juliol.

Seguint les seves indicacions vaig accedir a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer, dirigit per la comandant auditor Ana Mª Sánchez Díaz, a qui expresso el meu reconeixement per les seves tan amables atencions: allà conserven l'Expedient Penal 51104, aquí reproduït i estudiat, gràcies primer al fotògraf Josep Pagans Monsalvatge i, més tard, a Doctodata, amb Antoni Rendé i la conservadora-restauradora Berta Blasi. El concurs de tots ells ha estat decisiu per poder realitzar una edició *facsimil* pulcra i definitiva.

Expresso el mateix reconeixement, així mateix, als responsables de l'Arxiu Nacional de Catalunya, que tenen el conveni amb l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer, i fixen els protocols per al tractament arxivístic de cara a l'edició facsimil. El meu agraïment, doncs, al director de l'Arxiu Nacional de Catalunya, Francesc Balada, i a tot el seu equip amb Josep Fernández Trabal, Àngels Bernal, Francesc Olivé i Maria Utgés.

Enmig d'aquests treballs, vaig recórrer a l'amic Joan Tardà, cornellanenc com jo, per fer-li saber que Francesc Surroca havia estat el secretari de l'ERC (1933-1938) a Girona. Tardà em va posar en contacte amb el director de la

Fundació Irla, Josep Vall, que em va atendre i em va adreçar a dues joves promeses de la historiografia catalana: Jordi Galí, expert en Pere Cerezo, i Xavier Carmaniu, expert en Miquel Santaló. Jordi Galí acaba de publicar *Pere Cerezo, entre Girona i Argentina* (2018), una síntesi de referència obligada. I Xavier Carmaniu em va posar sobre la pista de l'extraordinari *Girona, un llibre de records*, de Josep Pla, que descriu el Col·legi dels Germans Maristes, una obra mestra de l'esperit d'aquest país que hauria de ser lectura obligatòria.

En familiaritzar-me amb la bibliografia de l'època relacionada amb els inicis d'ERC i la Guerra Civil vaig descobrir la figura essencial de Josep Clara Resplandis. De seguida em vaig adonar que era el mestre de la historiografia de la Guerra Civil, que l'atzar havia posat en el meu camí. M'hi vaig adreçar ràpidament i la meva admiració s'ha anat multiplicant a cada correu i a cada visita que li he fet a la seva caserna de Sant Domènec, on Francesc Surroca va fer el soldat, avui seu de la Universitat de Girona. Ell va ser el primer que em va parlar del *Diari de Presó* del mestre Juli Pallí, un document impressionant que coincideix amb els mesos de «nevera» del presidi de Francesc Surroca. En aquest punt he d'agrair la col·laboració dels hereus de Juli Pallí, en la persona de la seva neta, també mestra, Dolors Pallí Abras.

Per indicació de Josep Clara vaig entrar en contacte amb Josep Salomó, que em va obrir els ulls sobre els corrents pedagògics a la Girona d'abans de la guerra, sobretot en la persona de Miquel Santaló.

Qui em va fer una gran confiança i em va facilitar materials únics, en el cas concret dels Germans Maristes, va ser l'arxiver, el Germà Felip Santamaria.

Per indicació de Galí i Carmaniu i, especialment del meu germà Jaume, l'historiador Jaume Pinyol Balasch, em vaig anar familiaritzant amb el complex món dels Arxius que m'han permès resseguir documentalment la història dels primers cinquanta anys del segle XX. Al CRDI-Arxiu Municipal de Girona em va atendre David Iglésias, que em va seleccionar moltes de les fotografies d'aquesta època. A l'Arxiu Històric de Girona, de la Diputació de Girona, el contacte va ser Narcís Castells, responsable del Servei d'Arxius i Gestió de Documents. I a l'Arxiu Diocesà de Girona va ser l'arxiver Joan Villar. Dins aquest món he d'afegir Joan Masmitjà, de l'Arxiu Besalú, que em va facilitar les fotos del fons de Manel Fernández Brugués, fill de l'alcalde republicà Manel Fernández Dilmé, que va convidar Francesc Macià a Besalú el 19 de març de 1933.

Les fotografies i els documents de l'Arxiu Surroca-Surroca il·luminen, d'entrada, els anys que van des de la infantesa de Francesc Surroca fins al seu casament (1903-1929) i, després, alguns records entranyables de la presó: el joier del pare a la seva esposa pel seu sant, les tabaqueres dedicades als fills, i d'altres. De sobte, però, el cabal informatiu va créixer a partir d'un cúmul de circumstàncies imprevistes: el diumenge 21 d'octubre de 2018, quan anàvem a fotografiar les escriptures de la casa de Cervià de Ter, d'aquell lligall carregat d'anys, van sortir cartes i dibuixos de Francesc Surroca Puig, que encara ara em posen la pell de gallina, perquè retroil·luminen la seva vida amb uns focus molt potents.

Aquest impacte va fer que tres dies després, com si emergís del fons de l'oceà del temps, aparegués el sobre del seu company de presó Josep Maria Vilar, de Celrà, que contenia un bloc de sobretaula de 10 x 15 cm. amb una obra de teatre inèdita de Francesc Surroca, escrita a mà, el maig de 1940, a la Presó de Girona, en els primers mesos de la seva situació en el corredor de la mort, i encara altres cartes que havia conservat. Sens dubte, tot aquest material enriqueix d'una manera extraordinària aquesta edició.

Finalment, he d'agrair les atencions de Glòria Masó, secretari de l'Ajuntament de Cervià de Ter, que ens ha facilitat la informació sol·licitada, i les múltiples gestions de mossèn Sebastià Aupí, rector de la parròquia, i les fotografies de Tomàs Colomer Nassivet, que conserva una de les cases antigues del poble i documents de la farmàcia dels seus avantpassats.

A tots, moltes gràcies.